

Pallósiné Toldi Márta: A TIOP, a TÁMOP és a csalódás

Dühös vagyok. Ám hiába keresem indulatom célpontját, sehoggy sem találom. Olyan vagyok, mint egy felvételiző diák, aki teljesítményének pontozását várta, és nagyon remélte, hogy megszerzett érdemjegyei elegendőek lesznek a vágyott felsőoktatási intézménybe való bejutásra. Aztán közhírré teszik a ponthatárokat, és döbbenet tapasztalja, hogy lemaradt 0,47 százalékponttal. Ki ezért a felelős? - kérdezi ilyenkor a diák. Én is ezt kérdezem.

2008 őszétől az idei februárig több közvetlen munkatársammal, konzorciumi partneremmel és némi pályázatírói segítséggel azon dolgoztunk, hogy a szép reményekkel kecsegtető európai uniós pályázatokon eredményesen szerepeljünk, majd ennek segítségével könyvtáraink felsőbb osztályba léphessenek. Reméltük ezt, mert úgy véltük, ha bizonyíthatóan jó könyvtárakat viszünk, olvasóink általában elégedettek szolgáltatásainkkal, vagy elfogadják a kritizált feltételek mögötti pénztelenséget, baj nem lehet. Naivan azt gondoltuk, ha fejlesztő törekvéseink hitelességét eddigi eredményeink bizonyítják, akkor talán a titokzatos pályázati ítéseknek is el tudjuk magyarázni, hogy mit, miért és hogyan szeretnénk megvalósítani. Az első kétely akkor fogalmazódott meg bennünk, amikor látva a pályázati kiírást, rájöttünk: rendkívül kevés a foka, és felmértlenül kiterjedt az eszkimók csapata. Már a TIOP esetében sejthető volt, hogy a rendelkezésre álló 1 394 670 000 Ft nem áll arányban a korlátozás nélküli reménybeli pályázók sokaságával. Ez az olvasat a TÁMOP kapcsán még nyilvánvalóbb lett, miután az eredeti 1 555 509 845 forintnyi összeget három részre bontva, lehatárolták a pályázható könyvtárak körét és rendkívül kicsi (705 588 352 Ft) keret maradt a TÁMOP 2.3.4/08-1 csoport várományosainak. A nyilvánvalóság azért volt olyan egyértelmű, mert addigra a TIOP-ról kiderült: a pályázó 87 konzorciumból mindössze 33 kapott támogatást, pedig időközben ki is egészítették (2 246 394 933 Ft-ra) az eredetileg felhasználásra szánt összeget. A TÁMOP végeredménye még ennél is kisebb kört érintett: 67 konzorciumból mindössze tíz örülhetett nyertesként.

A felelőst keresve többször kellett felidézniem azt az axiómát, hogy két jelenség között nem bizonyosan áll fenn minden kétséget kizáróan ok-okozati összefüggés. A nyertesek földrajzi eloszlását látva azt kérdeztem magamtól, vajon mi eredményezte az alföldi könyvtárak jobb szereplését? Nagyobb pályázatírói rutin? Erősebb és sikeresebb lobbis? Befolyásos pályázatírói támaszok? Mindezek együtt? Válasz helyett fájlalhattam, hogy az eredmények kettéosztották a megyei könyvtárakat. Az eredményhirdetés utáni első találkozáskor gyanakodva szemléltük egymást: az egyik csoportban konok csalódottságot, a másikban bizonytalan sajnálatot gyanítottunk. Tapinthatóan oda lett az őszinte szolidaritás, akadozott a kommunikáció, a nyeretlenek alig-alig tudtak mit kezdeni vereségként megélt leértékelésükkel. De ez csak a személyes érzésvilág! A probléma valójában az, hogy infrastruktúrában is kegyetlenül lemaradnak azok a könyvtárak, amelyek nem fértek bele az első forduló keretbe. A helyzeten érdemben az sem változtat, hogy már kiírták a TIOP második fordulóját, és remény van némi felzárkózásra.

Próbáltam kritikával vizsgálni a kiírás módszerét is. Minden mentő körülmény ellenére ma is úgy látom, a szakaszos pályáztatás eredményesebben szolgálhatta volna a tudatos rendszerfejlesztés ügyét. Örömmel vettem volna, ha első körben az országos szolgáltatások koncepciója és informatikai helyzetbe hozása történik meg, amit aztán követhetett volna a hazai könyvtári rendszer legnagyobb teljesítményt felmutató tagjainak kistafirozása, majd ezt

követően a kisebb közösségeket szolgáló intézmények felzárkóztatása. A kiírók nem így gondolkodtak.

Zavarodottságom akkor lett teljes, amikor megismertem a bírálat módját, és rádöbbentem, hogy a pályázatokat eredendően pontozó két szakértő eldöntheti a pályázat sorsát. Nem vagyok meggyőzve arról, hogy jól van ez így. Az is egyértelműnek látszik, hogy a bírálat jobban hasonlít a pontozásos versenysportokban érzékelhető szubjektivitáshoz, mint egy minden kétséget kizáró objektív küzdelemhez. Mindkét pályázatunknál az történt, hogy az egyik pontozó sokkal jobbra értékelt több száz oldalas dolgozatunkat, mint a másik. A kettő átlagából, és a bíráló bizottság korrigáló döntéséből olyan pontszám született, amellyel a befutóktól alig-alig lemaradva azért nem lehetett nyerni, mert elfogyott a pénz, kevésnek bizonyult a rendelkezésre álló forrás. Így aztán sok-sok munka és reménykedés után kaptam egy pár soros levelet: "forráshiány miatt elutasítva".

Mi ebből a tanulság? Egyrészt: a szépreményű uniós pályázat nem biztos forrás. Az országos könyvtárfejlesztési stratégia fontos dolog, amelyből azonban csak akkor épül célszerűen működő rendszer, ha jól átgondolt, a szereplők által támogatott koncepció segíti, és a rendelkezésre álló pénz nem korlátozza. Másrészt: ha nem magunk szabjuk meg egy fejlesztés útvonalaival, szabályaival, ha nem tudjuk érdemben befolyásolni a döntéshozókat, akkor meg kell tanulnunk jobban lobbizni, vagy a pontozók szemével tökéletesnek látszó pályázatot írni. Hogy mindez hogyan lehetséges? Nos, erre még nem jöttem rá, de kitartóan fogok próbálkozni...

Szombathely, 2009. július 23.